

МВС УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ПРЕДСТАВНИЦТВО ФОНДУ ГАНСА ЗАЙДЕЛЯ В УКРАЇНІ

**МЕДІАЦІЯ В СУДОВІЙ, ПРАВООХОРОННІЙ
ТА ПРАВОЗАХИСНІЙ СИСТЕМАХ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(30-31 травня 2019 року)

Одеса – 2019

УДК 347.9:347.127.15(08)
М42

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Медіація в судовій, правоохоронній та правозахисній системах:
М42 матеріали міжн. наук.-практ. конф., м. Одеса, 30-31 травня 2019 р.
— Одеса: ОДУВС, 2019. — 253 с.

УДК 347.9:347.127.15(08)

© ОДУВС, 2019

*Дрішлюк В. І.,
кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри
господарсько-правових дисциплін факультету № 4 ОДУВС*

СПІВВІДНОШЕННЯ МЕДІАЦІЇ, МИРОВОЇ УГОДИ ТА ПРОЦЕДУРИ ПРИМИРЕННЯ ЗА УЧАСТЮ СУДДІ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

Запровадження медіаційних процедур в правовій системі України представляється питанням часу. Не дивлячись на невдалу спробу прийняття Закону України «Про медіацію», нові спроби врегулювати цю перспективну та надважливу діяльність безсумнівні.

У Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки використовується поняття альтернативного (позасудового) врегулювання спорів.

Як відзначають дослідники (зокрема Ю. Г. Богатина й Т. К. Примак) [1, с.9], усі моделі альтернативних процедур прийнято розділяти на дві групи – модель «створення сприятливих умов» і «визначальна» модель. При такому розподілі зазначених процедур автори відносять як посередництво, так і примирення, саме до моделі «створення сприятливих умов» (*facilitative model*), у рамках якої нейтральна сторона створює всі можливі умови для укладення мирової угоди.

Мирова угода може бути судовою і позасудовою. Р. Е. Гукасян визначає позасудову мирову угоду як «угода про вирішення матеріально-правового спору на певних умовах». Зазначений автор вважає, що головною й вирішальною ознакою позасудової мирової угоди слугить те, що вона є способом вирішення правового спору» [2, с. 182].

Анохин К. визнає мирову угоду як судову угоду – домовленість сторін про припинення на відповідних умовах спору, укладену в суді, затверджену судом та що має після цього силу судового рішення [3, с. 52].

С. В. Зиков і М. Є. Морозов зауважують, що медіація заснована на використанні психологічних навичок комунікації, яким навчається медіатор, а судовий примиритель у процесі примирення виходить зі свого життєвого і професійного досвіду. Якщо медіація спрямована на врегулювання конфлікту, то судове примирення, скоріше, являє собою професійну допомогу в укладенні мирової угоди [4, с.138].

Ю. С. Колясникова, представляючи процедури примирення і способи альтернативного врегулювання спорів як різні, нетотожні види ліквідації конфліктів [5, с. 39].

Інститут мирової угоди є міжгалузевим інститутом, який відомий цивільному та господарському процесуальному законодавству і може бути застосований у більшості справ, що розглядаються в порядку відповідного судочинства.

Укладення мирової угоди в господарському процесі має певні переваги перед вирішенням справи шляхом ухвалення судового рішення, оскільки сторони мають можливість узгодити всі проблемні питання, що підлягають вирішенню саме таким шляхом, який задовольнить вусі сторони. При затвердженні мирової угоди суд виконує контрольні функції, оскільки перевіряє її на відповідність вимогам законодавства та на предмет відсутності порушень прав інших осіб.

Під процедурами примирення слід розуміти врегульовані нормами цивільного і арбітражного процесуального законодавства санкціоновані судом у рамках вирішення завдання примирення сторін заходи, спрямовані на оптимальне досягнення цілі цивільного судочинства, втілені в ту або іншу процедуру [6, с. 101].

Найчастіше під медіацією розуміють «... самостійне вирішення конфлікту його сторонами за підтримки нейтральної третьої особи, що не володіє повноваженнями з вирішення спору». С. К. Загайнова при визначенні медіації наголошує на переговори, як основу проведення процедури, а також на спеціальні техніки комунікацій як основу досягнення позитивного результату [7, с.195].

О. В. Ісаєнкова під процедурою медіації розуміє спосіб урегулювання спорів при сприянні медіатора на основі добровільної згоди сторін з метою досягнення ними взаємоприйнятого рішення [8, с. 117]. Р. В. Фомичева і О. С. Черникова вказують на конфіденційність як на умову проведення «процесу» [9, с.339].

Прийняття змін до Господарського процесуального кодексу України відповідно до Закону України № 2147-19 від 03.10.2017 р. «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», які набули чинності 15.12.2017 року запровадили низку новел, серед яких одне з головних місць посідає врегулювання спору за участю судді.

Необхідність запровадження в судовому процесі процедур примирення є нагальною необхідністю. На сьогодні актуалізується питання здійснення таких процедур в суді, але й в позасудовому порядку, в зв'язку із чим активно розробляється законодавство, що регулює медіаційні процедури.

Відповідно до чинної редакції ГПК України [10] процедура примирення за участі судді проводиться протягом розумного строку, але не більше 30 днів з дня постановлення ухвали про його проведення.

Серед юристів жваво обговорюється питання про правову природу процедури примирення за участю судді. На думку О. Можайкіної врегулювання спору з участю судді необхідно розглядати як один із видів (моделей, типів) медіації. Незважаючи на свою специфіку та особливості проведення, цей вид урегулювання спору має основні ознаки медіаційної процедури [11, с.175]. На думку Н. Петренко врегулювання спору за участю судді – це спосіб вирішення справи, яка перебуває на вирішенні в суді (по якій відкрито провадження) за участю судді-доповідача, який ґрунтується на принципах добровільності та конфіденційності і спрямований на мирне врегулювання справи між сторонами [12, с. 75].

У широкому розумінні мировою є угода, у якій сформульовані умови примирення. Мирова угода в господарському судочинстві являє собою договір, що укладається на основі взаємних поступок між сторонами, третіми особами, що заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору. Мирова угода затверджується судом на основі процесуальних дій сторін. Вона спрямована на врегулювання спору і її затвердження є підставою припинення провадження в справі. Таким чином, хоча в теорії права мирові угоди розділяються на судові та позасудові, мирову угоду слід визнати договором, який укладається між сторонами при розпочатому судовому процесі для врегулювання спору.

Процедуру примирення за участю судді за чинним ГПК України навряд чи можна віднести до медіаційних процедур, оскільки не дивлячись на те, що формально вона проводиться не під час судового провадження, суб'єктом, що здійснює таку процедуру є суддя, який не є медіатором. Така процедура може бути віднесена до процедур примирення, разом із мировою угодою, досудовим врегулюванням спору (якщо така процедура передбачена сторонами) та ін. Процедура медіації, виходячи з її сутності, не може бути віднесена до судових процедур з огляду на суб'єктний склад та оперування категоріями інтересів, які можуть не відповідати правовим позиціям сторін в судовому спорі. Більш того, медіація потенційно більш корисна для учасників спору, оскільки дозволяє вирішити спір та задовольнити інтереси сторін поза судовим процесом.

Список використаних джерел:

1. Богатина Ю. Г. Альтернативные способы разрешения споров // Арбитражная практика. – 2006. – № 6. – С. 23; Примак Т. К. Альтернативные средства разрешения конфликтов // Мировой судья. – 2010. – № 10. – С. 9.
2. Гукасян Р. Е. Проблема интереса в советском гражданском процессуальном праве – Саратов. – 1970. – С. 182.
3. Анохин К. Судебные мировые сделки // Советская юстиция. – 1959. – № 9. – С. 52.
4. Зыков С. В., Морозов М. Э. Судебная медиация: новый законопроект // Третейский суд. – 2012. – № 4. – С. 138.
5. Колясникова Ю. С. Примирительные процедуры в экономическом правосудии России // Российская юстиция. – 2013 – № 3. – С. 39–40.
6. Нахов М.С. Медиация как механизм реализации целей гражданского судопроизводства. – Дисс. Канд. юрид. наук. 12.00.03. – Саратов, 2014. – С. 101.
7. Загайнова С. К. О государственно-правовой политике интеграции медиации в российскую правовую культуру // Тенденции развития цивилистического процессуального законодательства о судопроизводстве в современной России: материалы Международной научно-практической конференции / отв. ред. А. И. Зайцев. – Саратов, 2009. – С. 195.
8. Исаенкова О. В. Критерии определения соответствия российского законодательства о медиации по гражданским делам международному опыту ее развития // Вестник Саратовской государственной юридической академии. – 2013. – № 3(92). – С. 117.
9. Фомичева Р. В., Черникова О. С. Принципы медиативной (посреднической) деятельности // Право и его реализация в XXI веке: сборник научных трудов: в 2 ч. / под общ. ред. С. Н. Туманова. – Саратов, 2011. – С. 339.
10. Господарський процесуальний кодекс України від 6 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.
11. Можайкіна О. Правовий аналіз врегулювання спору за участю судді. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2018. – № 2. – С. 174-180.
12. Петренко Н. Врегулювання спору за участю судді у господарському процесі // Підприємництво, господарство і право. – № 10. – 2018. – С. 75.

Головацький О. О. МЕДІАЦІЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ США: ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД.....	51
Голуб В. О. ВИКОРИСТАННЯ МЕДІАЦІЇ В ГІБРИДНИХ МЕТОДАХ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ.....	55
Голуб О. А. МЕДІАЦІЯ У ПРОЦЕСІ МИРОБУДУВАННЯ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ.....	58
Грищенко О. А., Марченко О. А. «ПРИМИРЕННЯ» ТА «МЕДІАЦІЯ»: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЇХ СПІВВІДНОШЕННЯ.....	61
Домброван Н. В., Домброван О. І. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ І КРИТЕРІЇ МЕДІАЦІЇ.....	64
Дрішлюк В. І. СПІВВІДНОШЕННЯ МЕДІАЦІЇ, МИРОВОЇ УГОДИ ТА ПРОЦЕДУРИ ПРИМИРЕННЯ ЗА УЧАСТЮ СУДДІ В ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ПРОЦЕСІ.....	69
Дулгер В. В. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА МЕДІАЦІЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ...	73
Дутко А. О., Заболотна М. Р. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	76
Журавель А. В. ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗВИТОК МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	80
Заєць О. М. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	86
Звонок О. С. ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАЦІЇ В ЛУГАНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ІМЕНІ Е. О. ДІДОРЕНКА.....	88
Кленка Д. І. ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ.....	92
Ковальова О. В. РОЛЬ МЕДІАЦІЇ ТА ІНШИХ АЛЬТЕРНАТИВНИХ СПОСОБІВ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ...	97
Конопельський В. Я., Плужнік О. І. ПОНЯТТЯ МЕДІАЦІЇ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ.....	101
Корнієнко М. В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	105